

Joost Vormeer

Laten we Chinese dichters zijn

Over namen, pseudoniemen en literatuur

1

Mijn Koreaanse naam ligt op zolder, in een grote doos tussen oude schoolboeken en gedragen kleding. Een naam op vergeeld papier, een naam die niet meer wordt gebruikt, want mijn adoptieouders gaven mij een Nederlandse naam. De Amerikaanse dichter Michael Derrick Hudson mag hem best lenen, vooral als hij denkt dat hij daarmee meer kans maakt op publicatie in tijdschriften.

Hudson kwam in 2015 in opspraak nadat hij een gedicht met de titel 'The Bee, The Flowers, Jesus, Ancient tigers, Poseidon, Adam and Eve' naar veertig tijdschriften opstuurde. Omdat hij keer op keer werd afgewezen 'leende' hij de Chinese naam Yi-Fen Chou van een oud-klasgenoot. Het literaire tijdschrift *Prairie Schooner* accepteerde het gedicht *The Bee*, ingezonden door Yi-Fen Chou, en drie andere gedichten. Die publicatie bracht Chou/Hudson onder de aandacht van Sherman Alexie, samensteller van de bloemlezing *Best American Poetry 2015*. Hij besloot om het gedicht in de bloemlezing op te nemen. Alexie gaf toe dat de Chinese naam hem tot het gedicht had aangetrokken. Door die naam las hij het met een speciale belangstelling, want etnische minderheden zijn ondervertegenwoordigd in de literatuur.

In Amerika ging de discussie vooral over de keuze van de auteur. Die zou laakbaar zijn, omdat Hudson als witte man zich zomaar de identiteit van een gemarginaliseerde groep had aangemeten, zonder zich daarbij bewust te zijn van zijn eigen geprivilegieerde positie. Kortom, Hudson was volgens zijn criticasters een opportunist.

Maar zijn we niet vrij in literatuur, in fictie? Juist schrijvers hebben in de literatuurgeschiedenis vrij eenvoudig hun identiteit kunnen veranderen door pseudoniemen te gebruiken, hoewel etnische grenzen veelal gerespecteerd werden. De geslachtsgrenzen zijn vaker overschreden, vooral door vrouwen zoals George Elliot en de Brontë-zussen. In een tijd waarin vrouwen niet geacht werden serieuze romans te schrijven was dat een gecalculeerde afweging. Michael Hudson heeft min of meer hetzelfde gedaan. Hij wilde zijn kansen op

publicatie vergroten. Alleen wordt hij als blanke man geacht al geprivilegieerd te zijn.

Het wordt schrijvers lang niet altijd in dank afgenomen als ze iets onder een pseudoniem publiceren, alsof ze daarmee hun lezers op het verkeerde been zetten. Hudson ging nog een stap verder: hij creëerde een identiteit die de grenzen van zijn ras overschreed, zodat hij werd beoordeeld als een schrijver uit een minderheidsgroep. Mogen in de republiek der letteren vrouwen zonder problemen mannen worden en Chinees-Amerikanen zonder problemen Angelsaksische Amerikanen, maar is het andersom problematisch? Voor dat laatste zijn goede argumenten te geven. En toch wil ik er in dit essay voor pleiten dat schrijvers royaal pseudoniemen blijven gebruiken, ook als ze de grenzen van geslacht en ras overschrijden.

2 Waarom pseudoniemen?

De discussie in Amerika over Hudson deed mij denken aan de ophef rond kunstenaar Nelle Boer, die Nizar Mourabit creëerde, een politicoloog van Marokkaanse afkomst. Volgens Boer kreeg hij als 'Mourabit' veel eenvoudiger stukken gepubliceerd dan onder zijn eigen naam. Uiteindelijk onthulde hij zijn ware identiteit, wat hem naast lof ook op kritiek kwam te staan. Moet het publieke debat niet gevoerd worden met eigennamen, zodat duidelijk is wie spreekt vanuit welke ervaring? Bovendien kan het publieke debat verharder of ontsporen als mensen zich verschuilen achter avatars.

What's in a name? Je zou denken dat in een liberale en egalitaire samenleving je naam niet meer zo belangrijk is. Een naam zegt namelijk niets over je prestaties en je talenten. Maar dit is niet het geval. Een naam bindt je niet alleen aan een familie, maar ook aan een geslacht, volk, taalgebied, cultuur, godsdienst of sociale klasse. Een naam schept verwachtingen, positieve, zoals bij Sherman Alexie het geval was, maar ook negatieve, zoals veel mensen op de arbeidsmarkt ervaren. Je naam vormt niet alleen je identiteit, maar ook je kans op succes.

Vandaar dat het vreemd is dat mensen niet zo makkelijk van naam kunnen veranderen. Je ras, je geaardheid, je geslacht, dat zijn zaken die je niet eenvoudig kunt veranderen, maar je naam veranderen hoeft in theorie niet moeilijk te zijn.

In een bekend verhaal van Jorge Luis Borges, *'De loterij van Babylonië'*, wisselen mensen voortdurend van maatschappelijke positie door middel van loting. Dus de ene dag ben je nog priester, op de volgende loot je een ter doodveroordeling en weer een dag later wordt je plotseling vrijgesproken om vervolgens het beroep bakker toegewezen te krijgen. En zo ontstaat een bizarre situatie van gelijkheid. Wat als we dit doen met onze namen? Zullen kansen gelijk worden als we onze namen opschrijven, in een pot doen en verloten, zoals vroeger in de schoolklas vlak voor Sinterklaas als je de naam kreeg van degene voor wie jij een cadeautje moest kopen? En dan elke dag een nieuwe naam? Dit zal in het maatschappelijk verkeer onmogelijk zijn, hoewel het misschien uiterst bevrijdend is om te kunnen solliciteren met een pseudoniem.

Aan je naam ontsnap je dus niet eenvoudig. Ik solliciteer met mijn Nederlandse naam, dus in eerste instantie heb ik geen last van de discriminatie waar mensen met een niet-westerse achtergrond tegenaan lopen. Ik krijg wel eens verbaasde reacties als ik word uitgenodigd voor een gesprek. De mensen die dan tegenover mij zitten hadden iemand anders verwacht, omdat mijn naam een bepaalde verwachting schept. Een naam voegt zich dus maar al te vaak bij dat deel van je identiteit dat je niet makkelijk verandert, je geslacht, afkomst, moedertaal, nationaliteit en soms ook je sociale klasse. Mensen voelen al eeuwen de behoefte om aan die kaders te ontsnappen en dan biedt fictie uitkomst, want je dompelt je onder in een fictieve wereld met personages uit andere werelden die je leert kennen en begrijpen, met wie je je kunt identificeren zodat ze deel gaan uitmaken van wie je bent.

De Amerikaanse journalist en fotograaf Brandon Stanton, bekend van zijn blog *Humans of New York*, bezocht onlangs Iran. Hij fotografeerde inwoners van Teheran, onder wie een jonge vrouw die hem toevertrouwde dat ze graag leest omdat ze in boeken duizend levens kan leiden. Umberto Eco, de bekende Italiaanse schrijver die vorig jaar overleed, schreef ooit:

"I have lived the lives of Napoleon, Caesar, d'Artagnan So I always encourage young people to read books, because it's an ideal way to develop a great memory and a ravenous multiple personality.

"I wanted to escape from my identity."

And then at the end of your life you have lived countless lives, which is a fabulous privilege."

Door fictie kun je de vaste delen van je identiteit, zoals je nationaliteit, je moedertaal, je geslacht, ras of geaardheid, al die hokjes die je in het dagelijks leven kunnen beperken, niet opheffen, maar je kunt ze wel spiegelen aan de personages die je ontmoet, zodat je de vloeibare delen van je identiteit, je opvattingen en de manier waarop je naar jezelf en anderen kijkt, verrijkt. Als je leest zoals de vrouw uit Teheran of zoals Umberto Eco het adviseert, ben je bereid om dat deel van je identiteit te onderzoeken, ermee te experimenteren. Dat is niet alleen een onderdeel van het plezier dat fictie lezen biedt, maar het hoort ook bij schrijven, bij verhalen verzinnen.

Ik denk dat de meeste schrijvers het met mij eens zijn dat het bedenken van personages, hen observeren en in hun hoofd kruipen, een zeker escapistisch genoeg oplevert. De meeste schrijvers die pseudoniemen gebruiken willen eigenlijk hetzelfde als hun lezers: ontsnappen aan hun identiteit, aan de vele associaties die in de loop der jaren aan hun naam zijn blijven kleven.

In een essay in *The New Yorker*, getiteld *'Pseudonymously Yours'*, schrijft Joanna Kavenna dat de Engelse auteur Joyce Carol Oates die na een oeuvre onder haar eigen naam als Rosamond Smith een roman had gepubliceerd, een bijna beschuldigende reactie van haar nieuwe uitgever kreeg. Zij was namelijk in de veronderstelling geweest dat ze een debuutroman had binnengehaald. "I wanted to escape from my identity", zo luidde de eenvoudige verdediging van Oates, geciteerd door Kavenna.

Voor haar essay dook ze in de detectiveverhalen van Benjamin Black, een pseudoniem van de Ierse schrijver John Banville. Black is de schrijver van de pulpachtige Quirke-detectives, die totaal verschillen van de romans van Banville. Critici prijzen Banvilles esthetische stijl in romans als *The Sea*, vol met verwijzingen naar westerse kunst en literatuur, maar als er kritiek klinkt dan is het vanwege het gebrek aan een verhaal. Echter, zoals het genre voorschrijft zijn de detectives van Black plotgedreven en is de stijl eenvoudiger, soms zelfs clichématig. Blacks schrijfproces verloopt dan ook wat vlotter: schrijft Banville hooguit 200 woorden per dag; Black komt op een goede dag aan 2500 woorden. Ook de inhoud is op het eerste gezicht verschillend. Terwijl Banvilles personages, vaak kunsthistorici, in villa's

aan zee over hoge kunst filosoferen, overleven Blacks geesteskinderen in het rauwe Dublin van de jaren vijftig. En toch, Kavenna ziet in de grimmige detectives genoeg sporen van Banville, zoals een mooie metafoor of een plotselinge elegantie in Quirk's gedrag. Of ze beschrijft overlappende thema's, zoals Banville's obsessie met een getraumatiseerde jeugd en Blacks obsessie met de misdaad van pedofilie.

Een 'gespleten persoonlijkheid' kan schrijvers dus veel opleveren: niet alleen escapisme, de behoefte om aan je identiteit te ontsnappen, maar ook de vrijheid om met je schrijfstijl te experimenteren, want wat moet het bevrijdend zijn om als estheet gewoon iets lelijks te mogen schrijven. En je kunt verschillende oeuvres opbouwen terwijl de diepere drijfveren van je personages net als in het geval van Black-Banville toch deels gelijk blijven. Uiteindelijk weet Kavenna niet wie de 'echte' Banville is: "What if it's the other way round? What if Banville is really Black? So, for years, Black slaved away writing literary novels, under the pseudonym John Banville."

Hoe onwaarschijnlijk ook, dit idee spreekt mij aan, zeker in een tijd waarin een schrijver wordt geacht een merk te zijn, een mediapersoonlijkheid, iemand die in actualiteitenprogramma's of op festivals vooral veel moet vertellen over zichzelf, zijn manier van werken en of zijn personages wel of niet op hem lijken. Het relativeert de focus op biografische elementen in het gesprek over literatuur.

3 Kun je als witte auteur een naam uit een andere cultuur 'lenen'?

Michael Hudson had natuurlijk ook voor een minder opvallende Engelse naam kunnen kiezen als pseudoniem. De ophef ging niet over het gebruik van een pseudoniem an sich, maar om het opportunisme dat kleefte aan de keuze voor een Chinese naam. Maar er is meer aan de hand: Sherman Alexie verklaarde dat het niet alleen de naam was die hem tot het gedicht aantrok, maar dat hij ook het gedicht op die manier las, op zoek naar referenties naar de Chinese cultuur. Die vond hij niet; het gedicht zit juist vol met referenties aan hoge westerse cultuur en dat leidde bij Alexie tot de gedachte hoe interessant het is dat mensenlevens verschillende culturen doorkruisen. Wat dat betreft koos Hudson een interessante naam uit, een naam die bijna een tegenstelling vormt met de inhoud van het gedicht en die je leeshouding beïnvloedt. Op die manier kan een pseudoniem ook onderdeel worden van een literair spel met verwachtingen van lezers.

Een ander kritiekpunt was dat Michael Hudson zich een identiteit toe-eigende zonder te weten hoe het is om als een Chinees-Amerikaan door het leven te gaan, zonder te weten welke barrières dat met zich meebrengt, ook voor schrijvers. En daar ben ik het voor een deel ook mee eens. Het heeft iets gemakzuchtigs om je even als een Chinees-Amerikaan voor te doen of in het geval van Nelle Boer, even een Nederlander van Marokkaanse afkomst te spelen, om iets aan de kaak te stellen, om er je gelijk mee te halen of om je kansen op publicatie te vergroten.

En toch twijfel ik aan deze manier van denken, omdat er een zeker essentialisme in schuilt. Want Sherman Alexie dacht in eerste instantie dat een Chinees-Amerikaanse schrijver zich de westerse cultuur zo eigen had gemaakt dat hij een gedicht kon schrijven vol met referenties aan westerse hoge cultuur. Maar andersom kan het natuurlijk ook. Een witte schrijver kan zich net zo goed de Chinese cultuur eigen maken, kan net zo goed gedichten schrijven die aansluiten bij die cultuur en literaire traditie. En is het echt onmogelijk voor Michael Hudson om te weten hoe het is om een Chinees-Amerikaan te zijn?

Een van de boeken die heeft bijgedragen aan mijn eigen identiteitsvorming was *Wuthering Heights* van Charlotte Brontë of eigenlijk Ellis Bell, haar pseudoniem en in die tijd een naam voor mannen. Het was niet zozeer het tragische liefdesverhaal dat mij interesseerde, maar eerder het personage Heathcliff met zijn raadselachtige identiteit. Ik heb *Wuthering Heights* als een verhaal over adoptie gelezen, beter en indringender dan alle romans of autobiografieën die zijn geschreven over dit thema door mensen die zelf zijn geadopteerd. Nu kregen de Brontë-zussen na de vroege dood van hun moeder een onconventionele opvoeding, en ze lazen bijvoorbeeld erg veel, maar Charlotte Brontë wist zelf niet hoe het is om een donkere huidskleur te hebben of hoe het is om geadopteerd te zijn.

Haar personage Heathcliff is een donkere jongen die door de vader van zijn latere geliefde Catherine Earnshaw naar de *moors* van Yorkshire wordt meegenomen, waar hij aanvankelijk als een soort knecht in het huishouden meehelpt. Op een dag zegt hij in een sombere bui tegen het dienstmeisje Nelly dat hij liever rijk en knap was geweest, net als Edgar Linton, de in alle opzichten geprivilegieerde buurjongen van Thrushcross Grange. Had hij maar diens blauwe ogen en blanke huid, dan lag de wereld voor hem open. Ook Heathcliff wil aan zijn identiteit ontsnappen. Maar Nelly grijpt zijn onbekende afkomst aan om een verhaal te verzinnen:

Maar je voorstellen dat je iemand anders bent, of dat de wereld iets anders is, dat is de enige toegang.

Who knows, but your father was Emperor of China, and your mother an Indian queen, each of them able to buy up, with one weeks income Wuthering Heights and Thrushcross Grange together. And you were kidnapped by wicked sailors, and brought to England. Were I in your place, I would frame high notions of my birth, and the thoughts of what I was should give me the courage to support the oppressions of a little farmer.

Met deze woorden lukt het Nelly om Heathcliff wat op te vrolijken. Dat doet ze door zich succesvol in zijn positie te verplaatsen. Voortdurend worden in *Wuthering Heights* grenzen overschreden. Het is een roman vol (seksuele) wreedheid, incest, necrofilie, mannelijke personages met vrouwelijke karaktereigenschappen en andersom. Personages spiegelen elkaar of lopen in elkaar over: de normale grenzen van het mens-zijn worden fluïde. Later vertrouwt Catherine Earnshaw Nelly toe dat ze eigenlijk Edgar Linton zou moeten kiezen, want hij is zo knap en rijk, maar ze voelt zich aangetrokken tot Heathcliff en zegt over hem de klassieke woorden: "He's more myself than I am." Catherine Earnshaw streeft naar absolute identificatie met de ander.

Je zou kunnen stellen dat *Wuthering Heights* een verhaal uit de negentiende-eeuwse romantiek is en dat we terecht pessimistischer zijn geworden over de notie van een universeel mens-zijn en dus ook de mogelijkheid om je met de ander te identificeren. Een tegenwerping kan zijn dat *Wuthering Heights* de idee van absolute identificatie ook problematiseert: uiteindelijk is de relatie Heathcliff-Catherine Earnshaw stormachtig en onmogelijk terwijl de relatie Hareton Earnshaw-Catherine Linton uit het tweede deel van de roman veel realistischer is. Dat maakt *Wuthering Heights* tot op zekere hoogte uiterst modern, want de vraag hoe je je als individu verhoudt tot de ander is een belangrijk thema in veel hedendaagse romans. 'Relationeel radicalisme', noemen Yra van Dijk en Merlijn Olonon dit in een gelijknamige essay voor *De Gids*, waarin zij betogen dat het engagement van veel moderne Nederlandse romans bestaat uit een zoektocht naar deze vraag: hoe komt de identiteit van het individu tot stand in relatie tot anderen? Met die vraag in mijn hoofd las ik een passage aan het slot van *Paper Towns*, een jeugdroman van John Green, waarin de hoofdpersoon Quentin op zoek is naar de mysterieuze Margo, een meisje dat hij op een voetstuk had geplaatst:

'Je kunt niet helemaal in iemand anders komen. Ik had me nooit Margo's woede kunnen voorstellen toen ze gevonden werd, of het verhaal waar ze overheen schreef. Maar je voorstellen dat je iemand anders bent, of dat de wereld iets anders is, dat is de enige toegang.'

En dat voorstellingsvermogen wordt verruimd door literatuur, door verhalen te lezen en te vertellen. Toen ik twaalf of dertien was heb ik dezelfde verhalen over mijn onbekende afkomst verzonnen als het personage Nelly dat deed voor Heathcliff. Hoe vaak heb ik niet gefantaseerd over mijn voorouders? Misschien waren zij boogschutters in de Silla-periode of maakten ze kunstzinnig aardewerk aan het hof van koning Sejong, de bedenker van het Koreaanse schrift. Ik vind het nog altijd wonderlijk dat een Engelse vrouw uit de negentiende eeuw één van haar personages iets laat zeggen wat ik wel eens heb gedacht. Is dit niet de kracht van literatuur? De kansen op herkenning en identificatie met personages zijn vaak veel groter dan de verschillen die er zijn tussen tijd, taalgebied, geslacht, ras en sociale positie.

Natuurlijk heb ik *Wuthering Heights* gelezen zoals het mij uitkwam. De personages zijn onderdeel geworden van mijn persoonlijke ervaringen. Toch verwonder ik mij in het Nederland van de eenentwintigste eeuw, zo verschillend van Brontë's Victoriaanse Engeland, over haar inlevingsvermogen. Ze kon zich in ieder geval goed in Heathcliffs ontheemding verplaatsen, zo goed dat het mij tot inzichten over mezelf heeft gebracht die ik nooit heb gevonden in de verhalen van mensen die zelf zijn geadopteerd. Misschien is Michael Hudson op dezelfde manier in staat om iets te schrijven wat een eeuw later voor herkenning zorgt bij een lezer met een heel andere achtergrond dan de zijne. Rechtvaardigt dat het (opportunistische) gebruik van een Chinese pseudoniem? Misschien niet, maar de gedachte dat hij niet weet hoe het is om Chinees-Amerikaans te zijn kan ook gerelativeerd worden. En wellicht is de beste manier om de zogenaamde privileges van Michael Hudson aan te vallen niet om hem het plezier van een pseudoniem te misgunnen, maar om als schrijver voortdurend van naam en identiteit te wisselen. Om de wisseltruc allemaal toe te passen. Dus laten we Chinese dichters zijn, Ierse detectives, Russische anarchisten, blinde bibliothecarissen in Buenos Aires, we kunnen alles en iedereen zijn, want onze verbeelding kan en moet oneindig zijn. Weg met de schrijver als Bekende Nederlander, weg met de auteur als merk. Laten we in onze namen verdwijnen, laten we vergeten dat we bestaan. ■

Noot: Dit artikel kwam tot stand i.s.m. *De Nieuwe Garde*.